

Михайло Іванович ГУМЕННИЙ

здобувач кафедри економічної експертизи та землевпорядкування,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: 0000-0002-6704-9656

Володимир Андрійович ЛАЗОРЧИН

здобувач кафедри економічної експертизи та землевпорядкування
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: 0000-0003-4894-8637

Віталій ШАПКА

здобувач кафедри економічної експертизи та землевпорядкування
Західноукраїнський національний університет

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Гуменний М. І., Лазорчин В. А., Шапка В. Ключові фактори оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. Том 6. № 4. С. 153-160.

Анотація

Робота присвячена визначенню та класифікації чинників інвестиційної привабливості підприємства. Сьогодні підприємства працюють в умовах жорсткої конкуренції. Отже, є потреба у швидкому реагуванні на зміни зовнішнього середовища та підвищення продуктивності. Постійний розвиток є запорукою успіху будь-якої організації. Однак цей процес вимагає інвестицій - двигуна зростання компанії. Єдиний спосіб залучити капітал та зміцнити ринкові позиції – це підвищення рівня інвестиційної привабливості. Необхідною умовою забезпечення сталого та конкурентоспроможного розвитку підприємств є доступ до інвестиційних ресурсів та можливість їх залучення з урахуванням інвестиційної привабливості підприємств. Визначено що інвестиційна привабливість – комплексне поняття, адже відображає думку визначеної групи інвесторів щодо фінансових ресурсів підприємства, а також являє собою сукупність певних об'єктивних ознак, властивостей, засоби та можливості економічної системи, що визначає потенційний платіжний попит на інвестиції. Важливою умовою існування підприємства є можливість визначення ряду якісних факторів впливу внутрішнього та зовнішнього середовища на загальний рівень фінансового стану підприємств та ефективність використання ресурсів підприємства. Виокремлено групи факторів що впливають прямо чи опосередковано на інвестиційну привабливість підприємства. Залучення інвестицій є необхідним процесом для відродження та досягнення підприємством вищого рівня конкурентоспроможності. Інвестиційно привабливе підприємство спонукає інвесторів приймати рішення щодо довгострокових вкладень у капітал для подальшого розвитку підприємства та отримання відповідного очікуваного прибутку. Вивчення та аналіз сукупності взаємодіючих факторів інвестиційної привабливості в подальшому надасть змогу здійснити аналіз стану інвестиційної привабливості підприємств в Україні, що дозволить максимізувати соціально-економічний ефект функціонування економіки України в цілому.

Ключові слова: фактори, інвестиційна привабливість, інвестиції, інвестори.

Mykhailo Ivanovych HUMENNYI

Applicant of the Department of Economic Expertise and Land Management, West Ukrainian National University

Volodymyr Andriiovych LAZORCHYN

Applicant of the Department of economic expertise and land management, West Ukrainian National University

Vitalii SHAPKA

Applicant of the Department of economic expertise and land management, West Ukrainian National University

KEY FACTORS OF INVESTMENT EVALUATION ATTRACTIVENESS OF THE ENTERPRISE

Humennyi M., Lazorchyn V., Shapka V. Key factors of investment evaluation attractiveness of the enterprise. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2021. Volume 6. № 4, pp. 153-160.

Abstract

The work is devoted to the definition and classification of factors of investment attractiveness of the enterprise. Today, companies operate in conditions of fierce competition. Therefore, there is a need to respond quickly to changes in the environment and increase productivity. Continuous development is the key to the success of any organization. However, this process requires investment - the engine of the company's growth. The only way to raise capital and strengthen market positions is to increase the level of investment attractiveness. A necessary condition for ensuring sustainable and competitive development of enterprises is access to investment resources and the possibility of attracting them, taking into account the investment attractiveness of enterprises. It is determined that investment attractiveness is a complex concept, as it reflects the opinion of a certain group of investors on the financial resources of the enterprise, and is a set of certain objective features, properties, means and capabilities of the economic system that determines potential payment demand. An important condition for the existence of the enterprise is the ability to determine a number of qualitative factors influencing the internal and external environment on the overall level of financial condition of enterprises and the efficient use of enterprise resources. Groups of factors that directly or indirectly affect the investment attractiveness of the enterprise are identified. Attracting investment is a necessary process for the revival and achievement of a higher level of competitiveness. An investment-attractive company encourages investors to make decisions about long-term capital investments for the further development of the company and the corresponding expected return. Study and analysis of the population interacting factors of investment attractiveness in the future will allow to analyze the state of investment attractiveness of enterprises in Ukraine, which will maximize the socio-economic effect of the economy of Ukraine as a whole.

Keywords: factors, investment attractiveness, investments, investors.

JEL classification: D92; G31

Вступ

Питання залучення інвестицій в будь-яку сферу народного господарства є надзвичайно важливим. Інвестиції займають ключову позицію в сприянні успішному економічному розвитку не тільки підприємства, а й економіки країни в цілому. Саме тому, правильне визначення інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання є вкрай важливим і необхідним.

Формування інвестиційної привабливості підприємства необхідно для: забезпечення конкурентоспроможності продукції та підвищення її якості; структурної перебудови виробництва; створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств; вирішення соціальних проблем; інвестиції необхідні для забезпечення ефективного функціонування підприємств, їх стабільного стану та, у зв'язку з цим, вони використовуються для досягнення подальшого розширення та розвитку виробництва; відновлення основних виробничих фондів; підвищення технічного рівня праці та виробництва тощо [1]. Якісна і своєчасна оцінка інвестиційної привабливості суб'єктів підприємництва підвищує обґрунтованість управлінських рішень з питань

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2021 рік. Том 6. № 4.

галузевої і регіональної диверсифікованості інвестиційного портфелю підприємств, створює умови для здійснення більш ефективної їхньої інвестиційної діяльності [2].

Проведення оцінювання інвестиційної привабливості підприємства є важливим етапом, який передує розробці інвестиційної стратегії підприємства. Результати оцінювання інвестиційної привабливості підприємства є важливим джерелом інформації для потенційних інвесторів, готових інвестувати в підприємство. Також оцінка інвестиційної привабливості є необхідною для самого підприємства, адже є своєрідним індикатором, що показує ефективність господарської діяльності підприємства. Теоретичним та практичним аспектам управління інвестиційною привабливістю підприємства присвячено роботи таких вітчизняних та зарубіжних авторів як: І.О. Бланк [3], О.М. Ястремська [4], В.М. Ходаківський, М.П. Поліщук [5], О.В. Ситник [6], В.М. Гриньова [7], З. Боди [8], В. Шарп [9] та ін.

Мета дослідження статті

Метою дослідження є розгляд та аналіз ключових факторів оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження

Виходячи з того, що функціонування будь-якої соціально-економічної системи, до яких належать і підприємства, відбувається в умовах складної взаємодії комплексу внутрішніх та зовнішніх факторів, то в агрегованому вигляді, фактори інвестиційної привабливості підприємства можна розділити на дві групи внутрішні та зовнішні [4].

У зв'язку з тим, що саме поняття інвестиційної привабливості не має єдиного уявлення серед учених, які приділяють йому особливе увагу, то й єдине групування факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства, залишається предметом дискусій досі. Також слід зазначити, що фактори, що впливають на рівень інвестиційної привабливості підприємства, варіюються залежно від потенційного об'єкта та мети вкладення інвестицій.

Зовнішніми факторами є фактори, що надають опосередкований вплив на інвестиційну привабливість підприємства. Це ті фактори, на які саме підприємство не здатне надавати прямого впливу, але від цих факторів залежить функціонування, розвиток та привабливість підприємства для інвесторів. До таких факторів відносяться інвестиційна привабливість країни, регіону та галузі. Оцінку інвестиційної привабливості зазвичай проводять великі рейтингові агенції, такі як Експерт РА, Standard & Poors, Moody's.

До зовнішніх факторів, що характеризують інвестиційну привабливість країни, у загальному вигляді, можна віднести соціально-політичну стабільність, економічну стабільність, розвиненість кредитно-фінансової системи та фондового ринку, рівень корупції, наявність та ступінь досконалості нормативних актів в області інвестиційної діяльності, податкову політику, рівень науково-технічного прогресу, рівень ризику тощо. Ставлення до факторів, що впливають на інвестиційну привабливість регіону, в економічній літературі має різні підходи їхнього групування.

К.В. Балдін дотримується думки, що на інвестиційний клімат регіону впливають групи сприятливих та несприятливих факторів [10]. Н.І. Пасяда та О.М. Асаул пропонують класифікувати фактори, що впливають на інвестиційну привабливість регіону, за напрямом їх впливу (чинники потенціалу, ризику та інвестиційної активності) і за тривалістю їх дії (постійні та повільні фактори, що змінюються і швидко змінюються) [11]. У свою чергу, В.М. Аскінадзі та В.Ф. Максимова вважають, що ці фактори слідують класифікувати за ознакою об'єктивності та суб'єктивності [12].

Методика оцінки інвестиційної привабливості регіонів включає наступні блоки: інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик регіону, кожен з яких, у свою чергу, включає певний набір потенціалів і ризиків. Інвестиційний потенціал включає

8 основних потенціалів, кожен з яких складається з певної кількості факторів, що впливають на загальне значення потенціалу регіону. До них відносяться:

1. виробничий потенціал – даний потенціал представляє собою сукупність виробничих ресурсів, наявних у розпорядженні регіону для творчої діяльності, розширеного відтворення системи життєзабезпечення населення та отримання максимально можливого виробничого результату, що може бути отриманий при найбільш ефективному використанні виробничих ресурсів, при наявному рівні техніки та технологій, передових формах організації виробництва;

2. трудовий потенціал – трудовий потенціал розкриває наявні в даний час або прогнозовані в майбутньому обсяги працездатного населення, освітній рівень та інші якісні характеристики трудових можливостей регіону;

3. споживчий потенціал - характеризує купівельну здатність населення у цьому регіоні. Оцінка даного потенціалу дуже актуальна для інвесторів, які збираються вкласти кошти у виробництво та продаж продукції в конкретному регіоні, оскільки даний потенціал допомагає оцінити споживчі витрати на душу населення та вигідність вкладення;

4. під інфраструктурним потенціалом розуміють регіональну оснащеність виробничого процесу для взаємодії з іншими регіонами. До регіональної інфраструктури відносять системи доріг, торгові мережі, очисні споруди, водо-, газо-, електропостачання та ін.;

5. фінансовий потенціал – грошові кошти, утворені при розподілі та перерозподілі сукупного регіонального громадського продукту та доходу, які має регіон;

6. інноваційний потенціал – даний потенціал характеризує рівень інноваційного розвитку регіону, його здатність формування та використання інноваційних ресурсів, необхідних для інноваційного розвитку;

7. природно-ресурсний потенціал характеризується наявністю на території регіону природних ресурсів, здатних брати участь у господарській діяльності з урахуванням економічної доцільності;

8. інституціональний потенціал – даний потенціал допомагає оцінити рівень розвиненості ринкових інститутів регіону, які сприяють функціонуванню механізмів інвестиційного ринку;

9. туристичний потенціал характеризує наявність місць «тяжіння» в регіоні (в т.ч. особлива культурна та природна спадщина), розвиненість туристичної інфраструктури (зокрема місць розміщення) та туристичний потік.

Інвестиційний ризик складається з шести видів ризику, кожен з яких так само включає в себе певний набір факторів, які, зрештою, впливають на значення як самого ризику, так і інвестиційної привабливості регіону загалом:

1. соціальний ризик – даний вид ризику відображає соціальну напруженість у регіоні, пов'язану зі зростанням невдоволення населення при зниженні рівня життя, погіршенні демографічної ситуації, недовірою до влади;

2. економічний ризик характеризується мінливими тенденціями розвитку економіки регіону;

3. фінансовий ризик відбиває рівень збалансованості фінансів підприємств та регіонального бюджету;

4. екологічний ризик – цей вид ризику відображає ступінь забрудненості навколишнього середовища регіону;

5. кримінальний ризик – за допомогою даного виду ризику оцінюється регіональний рівень злочинності та ступінь тяжкості вчинених злочинів, а також рівень економічних злочинів;

6. управлінський ризик допомагає визначити ступінь розвиненості соціальної та управлінських систем, якість бюджетного управління, наявність програмно-цільових документів.

Третьою із груп зовнішніх факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства, є інвестиційна привабливість галузі. У загальному вигляді інвестиційна привабливість галузі оцінюється за такими факторами:

- ❖ рівень конкуренції у заданій галузі;
- ❖ ємність ринку;
- ❖ бар'єри входження;
- ❖ поточний розвиток;
- ❖ еластичність цін;
- ❖ доступність ресурсів;
- ❖ динаміка та структура інвестиційних вкладень;
- ❖ стадія розвитку;
- ❖ технології.

Внутрішніми факторами є ті фактори, які надають прямий вплив на інвестиційну привабливість підприємства та можуть контролюватись підприємством.

До основної групи внутрішніх факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства можна віднести:

- ❖ фінансове становище підприємства;
- ❖ виробничі фактори;
- ❖ якість менеджменту;
- ❖ інвестиційну діяльність;
- ❖ інноваційну діяльність;
- ❖ ринкову стійкість;
- ❖ юридичні чинники.

Кожна група внутрішніх факторів поділяється на сукупність показників, які загалом дають об'єктивну оцінку даному фактору.

Показники деяких з внутрішніх факторів наведені нижче.

1. Фінансове становище. Фінансове становище підприємства є економічною категорією, що відображає становище капіталу підприємства у процесі його кругообігу, а також здатність підприємства до саморозвитку на фіксований час. Ця категорія внутрішніх факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства, характеризується складом та розміщенням коштів, структурою їх джерел, здатністю підприємства погашати свої зобов'язання, швидкістю обороту капіталу та іншими факторами.

2. Якість менеджменту. Якість менеджменту відображає здатність суб'єкта управління відповідати потребам керованої системи для досягнення нею кращих результатів у основній діяльності. На відміну від попередніх факторів, даний фактор не є кількісним, він орієнтований на аналіз ефективності внутрішньої політики управління підприємством, де велику значимість отримує людський ресурс, грамотне та ефективне управління ним та підприємством в цілому:

- ❖ рівень та перспективність розвитку менеджменту – допомагають оцінити, наскільки ефективними є стандарти управління на підприємстві, і чи мають вони можливість покращити якість роботи за рахунок застосування найпрогресивніших методів управління;

- ❖ стратегія – сама наявність стратегії на підприємстві передбачає постановку та виконання конкретних завдань для досягнення кінцевої мети. Аналіз стратегії підприємства допомагає визначити, наскільки реалістичні цілі ставить собі підприємство, і наскільки воно ефективне у тому здійсненні. Наявність та реалізація програми розвитку підприємства дає можливість інвестору дати оцінку динаміці розвитку підприємства;

- ❖ клієнтоорієнтованість – допомагає визначити, наскільки компанія сприйнятлива до потреб споживачів;

❖ сприйнятливість до змін – цей фактор характеризує здатність підприємства підлаштовуватися під потреби, що змінюються на ринку (зміни у законодавстві, зміна переваг споживачів тощо);

❖ конкурентоспроможність продукції – допомагає оцінити, наскільки продукція підприємства відповідає запитам зацікавлених осіб проти інших аналогічних суб'єктів ринку.

До факторів, що впливають на якість менеджменту, також слід віднести стійкість зв'язків із постачальниками, управління бізнес-процесами.

Особливу увагу при аналізі внутрішніх факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства, слід приділити інвестиційній та інноваційній діяльності.

3. Інвестиційна діяльність. Інвестиційна діяльність оцінюється за наявністю інвестиційної програми, обсягу інвестицій, методу прийняття рішень, ефективністю управління інвестиційними проектами. Для визначення інвестиційної привабливості фірми, даний фактор має велике значення, тому що від рівня інвестиційної активності підприємства та діапазону його інвестиційної діяльності значною мірою залежить забезпечення високих темпів розвитку підприємства та підвищення рівня його конкурентоспроможності:

❖ наявність інвестиційної програми – інвестиційна програма підприємства є його стратегічним планом розвитку. Вона включає список різних проектів інвестування та обсяги фінансових вкладень, розраховані на певний період. Аналіз даного фактору допомагає визначити напрямки розвитку підприємства, економічну доцільність запланованих інвестиційних проектів;

❖ обсяг інвестицій – є сумою всіх інвестиційних витрат. На великих підприємствах для залучення необхідних обсягів інвестицій використовується випуск акцій на внутрішній і зовнішній фондовий ринок. Аналіз обсягу інвестицій, а також їх джерел допомагає оцінити рівень довіри вкладників до цього підприємства;

❖ ефективність управління проектами – допомагає оцінити ступінь ефективності управління проектами, наскільки підприємство виконує плани за своїми інвестиційними проектами, дотримується строків, і так далі.

4. Ринкова стійкість. Ще одним фактором інвестиційної привабливості підприємства є ринкова стійкість. Ринкова стійкість обумовлюється переважно ефективністю ведення підприємством маркетингової діяльності, а також товарно-територіальної диверсифікацією, типом та розміром підприємства. Правильно проведена маркетингова політика дає підприємству можливість виходу на нові ринки, зміцнення та розширення позицій на вже завойованих ринках, що обов'язково є також одним із факторів ринкової стійкості.

Аналіз ринкової стійкості необхідний для того, щоб зробити висновки про здатність підприємства функціонувати та розвиватися, а так само зберігати рівновагу в умовах зовнішнього і внутрішнього змінюваного середовища:

❖ маркетингові умови – наявність добре розробленої маркетингової стратегії дає можливість не тільки для стабільного функціонування підприємства в умовах конкуренції, а також для розширення кола споживачів, покращення пізнаваності торгової марки;

❖ завоювання ринків – параметри підприємства, його тип і розмір безпосередньо пов'язані з ринком, на якому підприємство пропонує свої послуги. Виходячи з сукупності даних факторів, можна зробити висновки про ефективність його роботи. Наявність та частка ринку збуту продукції організації формує цілі інвестування – тобто збільшення обсягів виробництва продукції чи оновлення фондів.

Найбільша кількість авторів, які докладно вивчають дане питання, дотримуються думки про те, що основна група зовнішніх факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства, залежить від його розташування та галузі

функціонування. На цей момент, оцінка інвестиційного потенціалу країни та регіону проводиться в дуже широкому масштабі різними експертними організаціями, результатами яких можуть довіритись інвестори при виборі територіального розташування об'єкта вкладень. Методики оцінки інвестиційної привабливості країни (регіону, галузі) включають в себе безліч показників, що дають всебічну оцінку можливостей та ризиків для потенційного інвестора.

Внутрішні фактори оцінки інвестиційної привабливості підприємства мають досить широку спрямованість і залежать від безпосередньої мети вкладення коштів інвесторів.

Більшість вчених відзначають, що фінансові ресурси підприємства є особливо значущим фактором інвестиційної привабливості. Фінансова сторона діяльності підприємства є необхідною для оцінки його привабливості, так само її аналіз представлений у більшості використовуваних методик оцінки.

Оцінка виробничого потенціалу підприємства так само грає важливу роль у його інвестиційній привабливості, тому що дає уявлення про наявність, можливості та ефективність використання виробничих ресурсів для підприємства.

Від рівня грамотного менеджменту та ефективного управління на підприємстві, залежить його подальший розвиток. Тому, для прийняття інвесторами рішення, якість менеджменту є так само значущим фактором. Цей фактор визначається наявністю стратегії розвитку та її відповідністю роботі організації, рівнем оптимізації та управління бізнес-процесами, наявністю зв'язків із споживачами та постачальниками, значимістю для ринку.

Аналіз ринкової стійкості допомагає інвестору у прийнятті рішення, оскільки дає уявлення про здатність підприємства розвиватися та функціонувати, про ефективність управління маркетинговою діяльністю, про можливість виходу на нові ринки або підтримку стабільної позиції на ринку.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок

Залучення інвестицій є необхідним процесом для відродження та досягнення підприємством вищого рівня конкурентоспроможності. Інвестиційно привабливе підприємство спонукає інвесторів приймати рішення щодо довгострокових вкладень у капітал для подальшого розвитку підприємства та отримання відповідного очікуваного прибутку.

Інвестори, які вкладають свої гроші та інше майно в українські підприємства, повинні бути впевнені у правильному виборі ділового партнера та збереженні й ефективному використанні вкладених інвестиційних ресурсів.

Список літератури

1. Короткова О.В. Інвестиційна привабливість підприємства та методики її оцінювання. *Ефективна економіка*. №6. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
2. Крамаренко К.М. Інвестиційна привабливість підприємства та методичні підходи до її визначення *Причорноморські економічні студії*. Вип. 10. 2016.с 101-104
3. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. К: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. 448 с.
4. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади: монографія. 2-ге вид. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. 488 с.
5. Ходаківський В. М., Поліщук М. П. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств у контексті їх галузевої структури виробництва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 3. С. 31–37.
6. Ситник О. В. Економічна сутність інвестиційної привабливості підприємства та її характеристики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 23. С. 127–130.
7. Гриньова В. М., Коюда В. О., Лелейко Т. І., Коюда О. П. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності : монографія. Х.: Вид. ХДЕУ, 2002. 464 с.
8. Zvi Bodie, Alex Kane, Alan J. Marcus *Essentials of Investments*, McGrawHill Education, 2017. 735 p.
9. William F. Sharpe, Gordon J. Alexander, Jeffrey W. Bailey, *Investments*, Prentice Hall, 1999. 962 p.

10. Інвестиції системний аналіз і управління / под ред. К.В. Балдина. М.: ИТК «Дашков и К», 2012. 288 с.
11. Асаул А.Н., Пасяда Н.И. Инвестиционная привлекательность региона. СПб. Изд-во СПбГАСУ, 2008
URL: <http://asaul.com/index.php/spisokpechatnihtrudov/118monograph/301investicionnaja-privlekatelnost-regiona>.
12. Аскинадзи В.М., Максимова В.Т. Инвестиционное дело: Учебное пособие. М. Университетская книга, 2012. 422 с.

References

1. Korotkova, O.V. (2013). Investytsijna pryvablyvist' pidprijemstva ta metodyky ii otsiniuvannia. [Investment attractiveness of the enterprise and methods of its evaluation]. *Efekty`vna ekonomika*. [Effective economy]. (electronic journal). №6. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/>
2. Kramarenko, K.M. (2016). «Investment attractiveness of the enterprise and methodological approaches to its definition». *Prychornomors'ki ekonomichni studii*. Issue 10, pp. 101-104
3. Blank, Y. A. (2001). *Ynvestytsyonnyj menedzhment*. [Investment Management]. El'ha-N, Nyka-Tsentr. Kyiv. Ukraine.
4. Yastrems'ka, O. M. (2003). *Investytsijna diial'nist' promyslovykh pidprijemstv: metodolohichni ta metodychni zasady*. [Investment activity of industrial enterprises: methodological and methodical principles]. 2nd ed. VD «INZhEK». Kharkiv. Ukraine.
5. Khodakivs'kyj, V. M., Polischuk, M. P. (2017). «Investment attractiveness of agricultural enterprises in the context of their sectoral structure of production». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 3, pp. 31–37.
6. Sytnyk, O. V. (2015). «Economic essence of investment attractiveness of the enterprise and its characteristics». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 23, pp. 127–130.
7. Hryn'ova, V. M., Koiuda, V. O., Lepejko, T. I., Koiuda, O. P. (2002). *Problemy rozvytku investytsijnoi diial'nosti*. [Problems of investment activity development]. Vyd. KhDEU. Kharkiv. Ukraine.
8. Zvi, Bodie, Alex, Kane, Alan, J. Marcus (2017). *Essentials of Investments*, McGrawHill Education.
9. William, F. Sharpe, Gordon, J. Alexander, Jeffrey, W. (1999). *Bailey, Investments*, Prentice Hall.
10. *Investicii sistemnyj analiz i upravlenie*. (2012). [Investment systems analysis and management]. In Baldina, K.V. (ed.). ИТК «Dashkov i K». Moscow. Russia.
11. Asaul, A.N., Pasjada, N.I. (2008). *Investicionnaja privlekatel'nost' regiona*. [investment attractiveness of the region]. Izd-vo SPbGASU. St. Petersburg. Russia. URL: <http://asaul.com/indeh.php/spisokpechatnihtrudov/118monograph/301investicionnaja-privlekatelnost-regiona>.
12. Askinadzi, V.M., Maksimova, V.T. (2012). *Investicionnoe delo: Uchebnoe posobie*. [Investment business: Textbook]. Universitetskaja kniga. Moscow. Russia.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2021 р.